

La formació dual
en el sistema de formació
professional per
a l'ocupació
de les Illes Balears

FRANCISCO CAPARRÓS ALCARAZ
LLORENÇ POU GARCIAS
JUAN FRANCISCO VILA GÓMEZ

Francisco Caparrós Alcaraz

1976. Llicenciat en psicologia. Premi extraordinari de llicenciatura

Màster en Applied Labour Economics for Development

Màster en Gestió de Qualitat i Certificació d'Empreses

Cap del Servei d'Avaluació i Estratègia de Polítiques Actives i Qualitat dels Processos del Servei d'Ocupació (SOIB) de les Illes Balears

Expert nacional en Erasmus +, en programes de formació professional per a l'ocupació

Expert europeu en habilitats i desenvolupament de carrera professional en l'economia blava

Expert europeu en el model d'excel·lència dels serveis públics d'ocupació de la Comissió Europea

Autor i coordinador de diferents ponències, estudis i treballs d'anàlisi i avaluació d'estratègies i polítiques d'ocupació.

Llorenç Pou Garcias

1972. Llicenciat en economia per la Universitat de Barcelona

Doctor en economia per la Universitat Autònoma de Barcelona

Professor titular d'Economia aplicada de la UIB (1997-actualment)

Director general de Planificació Estratègica de la Conselleria de Turisme i Treball (2008-2011)

Director general d'Ocupació i Economia de la Conselleria de Treball, Comerç i Indústria del Govern de les Illes Balears (2015-actualment).

Juan Francisco Vila Gómez

1961. Llicenciat en grau de geografia per la Universitat de València

Agent d'Ocupació i Desenvolupament Local

Cursos diversos vinculats a les funcions d'orientador laboral

Actualment és tècnic d'ocupació i mercat de treball en el SOIB

Des del 1985 és autor d'estudis i publicacions referides a desocupació juvenil

Disseny, coordinació i gestió de diferents projectes vinculats a la inserció del jovent per a entitats públiques i privades

Resum

A fi d'impulsar l'ocupació entre el jovent i donar resposta a les necessitats de les empreses de trobar personal adequat en els seus requeriments productius, la Conselleria de Model Econòmic, Turisme i Treball, per mitjà de Servei d'Ocupació de les Illes Balears (SOIB), impulsa la Formació Professional Dual que permet a les persones participants aprendre una ocupació a través d'un contracte laboral per a la formació i l'aprenentatge, on es combinen classes teòriques en un centre de formació acreditat i classes pràctiques i feina en una empresa.

L'article explica la formació dual basada en certificats de professionalitat a les Illes Balears; característiques distintives, nombre de participants i grau d'inserció laboral, alhora que posa en valor la rellevància de polítiques actives d'ocupació on es combinen components de qualificació i treball de qualitat..

Paraules clau

Formació dual / Vulnerables / Sectors estratègics / SOIB / Ocupació / Formació / Aprenentatge / Illes Balears / Joventut / Empreses.

Resumen

A fin de impulsar el empleo entre las personas jóvenes y por otro lado dar respuesta a las necesidades de las empresas de encontrar personas en función de sus requerimientos productivos, la Consejería de Modelo económico, Turismo y Trabajo mediante Servicio de ocupación de las Islas Baleares (SOIB) impulsa la formación Profesional Dual que permite en los participantes aprender un empleo a través de un contrato laboral para la formación y aprendizaje donde se alternan clases teóricas en un centro de formación acreditado y clases prácticas y trabajo real en una empresa.

El artículo explica la Formación Dual basada en certificados de profesionalidad en las Islas Baleares; características distintivas, número de participantes y grado de inserción laboral a la vez que pone en valor la relevancia de políticas activas de empleo donde se combinan componentes de calificación y trabajo de calidad.

Palabras clave

Formación dual / Vulnerables / Sectores estratégicos / SOIB / Ocupación / Formación/ Aprendizaje / Islas Baleares / Juventud / Empresas.

1. Introducció

La reducció de l'atur juvenil és un dels reptes més importants per al període de programació europea 2014-2020 i les institucions europees l'afronten amb un paquet de programes, mesures i instruments de finançament, entre els quals destaquen la Iniciativa Europea d'Ocupació Juvenil, l'establiment d'una garantia juvenil, l'aliança europea per a la formació d'aprenents i la promoció de la formació dual com a mecanisme de qualificació i consecució d'una feina de qualitat.

La formació dual es desenvolupa a Espanya com a part del conjunt de mesures destinades a combatre les xifres elevades de desocupació juvenil. Així, l'any 2013 la taxa d'atur dels espanyols amb edats compreses entre 15-24 anys era del 55,5 % superant en més de 31 punts percentuals la mitjana europea de desocupació per al mateix grup d'edat.¹

La darrera crisi econòmica i la sortida desigual reflecteixen amb especial intensitat els desavantatges enormes que suposa tenir un nivell educatiu² baix per incorporar-se en el mercat laboral. Recerques i estudis diversos confirmen les dificultats que té el jovent amb nivell educatiu baix en relació amb l'ocupació i la formació al llarg de la vida. Així, l'informe sobre la Joventut a Espanya elaborat el 2008³ ja assenyalava que els indicadors pitjors sobre inserció laboral corresponen a la població jove menys qualificada. Altres organismes, com l'OCDE, també confirmen que el jovent que no fa feina, que no està dins el sistema educatiu i que tampoc es forma ocupacionalment està particularment exposats al risc de quedar-se rессagat de forma permanent del mercat labo-

ral. En efecte, el jovent amb menor formació troba més dificultats al llarg de tota la seva vida laboral.

Però no només el nivell de formació i de qualificació afecta la inserció laboral del jovent, altres dimensions també són rellevants. L'informe de l'Observatori Empresarial contra la Pobresa del 2016 indica, entre altres qüestions, que la falta d'experiència és una altra de les barreres principals a la qual s'enfronta el jovent a l'hora de trobar una ocupació.⁴

Si bé aquestes barreres van lligades íntimament a la problemàtica laboral del jovent, no cal oblidar que un dels arguments més repetits per les empreses és que la formació no s'ajusta a les necessitats empresarials.

L'opinió empresarial sobre la qualitat de la formació coincideix amb una literatura àmplia que assenyalava que com més coneixements específics i habilitats adquireix el jovent al llarg de la formació i més estreta és la relació entre centres de formació i empreses, més lineal és la transició de l'ensenyament al món laboral.⁵

El Servei d'Ocupació dels Illes Balears (SOIB) ha fet una aposta significativa per la formació professional dual a partir del 2015, amb l'objectiu d'impulsar l'ocupabilitat del jovent. Això és, que l'alumnat disposa d'un contracte laboral per a la formació i l'aprenentatge des del primer moment i combinen classes teòriques en un centre acreditat, classes pràctiques i feina en una empresa.

2. Marc jurídic de la formació dual en els serveis d'ocupació

El punt de partida per comprendre el sistema de formació dual actual dins els serveis públics d'ocupació és la co-

municació de la Comissió Europa 2020 «Una estratègia per a un creixement intel·ligent, sostenible i integrador», on es fixaren objectius mesurables a cada estat membre de la Unió Europea en matèria d'ocupació i de qualificació per a l'any 2020 i també s'estableixen directrius i recomanacions en polítiques públiques per aconseguir-los, tenint en compte el context i les especificitats de cada país.⁶

La comunicació també presentava una previsió del panorama laboral al 2020, on la demanda de personal qualificat s'incrementava, mentre que la demanda de personal amb baixes qualificacions disminuïa; també remarcava que perllongar la vida laboral comporta la necessitat d'adquirir i de desenvolupar qualificacions noves i, per acabar, que existeix un gran risc que persones allunyades del mercat laboral o amb vincles febles quedin desconnectats definitivament.⁷

La formació dual a Espanya va començar amb el Reial decret 1529/2012, de 8 de novembre, pel qual es desenvolupa el contracte per a la formació i l'aprenentatge i s'estableixen les bases de la formació professional dual. No obstant això, ja existia una llarga experiència en programes d'alternança entre formació i ocupació, a través dels antics tallers d'ocupació, les escoles taller i les cases d'oficis, que són l'antecedent dels programes mixtos de formació i d'ocupació.

Aquest Reial decret defineix la formació professional dual com el conjunt de les accions i iniciatives formatives mixtes, d'ocupació i de formació, que tenen per objecte la qualificació professional del personal en un règim d'alternança de l'activitat laboral en una

empresa amb l'activitat formativa rebuda en el marc del sistema de formació professional per a l'ocupació o del sistema educatiu. Així mateix, s'estableix que té la consideració de formació professional dual l'activitat formativa inherent als contractes per a la formació i l'aprenentatge i també projectes de la mateixa naturalesa, desenvolupats dins el sistema educatiu reglat.

Conseqüentment, la formació dual es pot implantar tant des del sistema educatiu com des de la formació professional per a l'ocupació. La regulació de 2012 posa l'accent en les accions formatives dirigides als treballadors desocupats, a més d'estendre el contracte per a la formació i l'aprenentatge en línia amb la formació dual de tradició germana.⁸ La intenció del regulador era avançar decididament cap una participació major de les empreses en els processos d'adquisició de les habilitats requerides per a fer feina exitosament i posant el focus en el jovent.

El contracte per a la formació i l'aprenentatge, element clau de la formació dual a Espanya, té per objecte la qualificació professional dels treballadors, en un règim d'alternança d'activitat laboral retribuïda en una empresa, amb activitat formativa rebuda en el marc del sistema de formació professional per a l'ocupació o del sistema educatiu.

L'Estatut dels treballadors del 1995 ja ho preveia i el definia com un tipus de contracte que té per objecte la qualificació professional dels treballadors dins un règim d'alternança d'activitat laboral retribuïda d'una empresa amb activitat formativa rebuda en el marc del sistema de formació professional per a l'ocupació o del sistema educa-

tiu. La fi és que el jove signant d'un contracte de formació i aprenentatge obtingui un certificat que acrediti la qualificació rebuda i la pugui posar en pràctica en una empresa on es requereixin aquests coneixements i capacitats adquirides.

Ara bé, a l'Estatut dels treballadors hi havia mancances significatives que van requerir un desenvolupament reglamentari posterior, com la concreció del sistema d'impartició de la formació o la manera de finançar-la. La publicació de decrets posteriors impulsaren la formació dual i aclariren les dificultats jurídiques d'aplicació; concretament, el Reial decret de 2012, i la modificació posterior amb el Reial decret llei 4/2013, de 22 de febrer de 2013, de mesures de suport a l'emprenedor i d'estímul del creixement i de la creació d'ocupació.

El desenvolupament normatiu va continuar amb l'Ordre ESS/2518/2013, de 26 de desembre, per la qual es regula els aspectes formatius del contracte per a la formació i l'aprenentatge i l'Ordre ESS/41/2015, de 12 de gener, que modifica l'Ordre ESS/2518/2013, de 26 de desembre, i que continua el desenvolupament del Reial decret 529/2012, en matèria de formació d'oferta i s'estableixen les bases reguladores per a la concessió de subvencions públiques destinades al seu finançament.

Recentment, el Reial decret llei 28/2018, de 28 de desembre, per a la revaloració de les pensions públiques i altres mesures urgents en matèria social, laboral i d'ocupació, introdueix modificacions importants en els contractes de formació i d'aprenentatge en matèria de bonificacions a la con-

tractació i l'edat legal d'accés als contractes de formació.

Espanya ha apostat per l'opció dual com un mitjà d'inserció laboral del jove que vol ampliar i millorar la qualificació, seguint les recomanacions de l'Organització Internacional del Treball sobre els aprenentatges de qualitat dins els centres de treball. Els agents socials han assenyalat la formació dual alemanya com a model d'èxit a seguir, donades les taxes baixes de desocupació juvenil.⁹

No obstant això, Oriol Homs¹⁰ assenyala que el model de formació dual que s'aplica a Espanya no té les mateixes característiques que el centreeuropeu i tampoc opera en un mercat de treball similar.

En els serveis públics d'ocupació existeix consens a l'hora de diferenciar entre programes mixtos de formació i d'ocupació i la resta de formació dual, perquè els mixtos es fan amb administracions públiques i tenen com a objectiu millorar les competències professionals de les persones que hi participen, alhora que es duen a terme projectes d'interès general o social. No obstant això, tant els programes mixtos de formació i d'ocupació com la resta de la formació dual tenen la mateixa finalitat de qualificar persones desocupades a través d'un règim d'alternança amb l'ocupació, per mitjà del contracte per a la formació i l'aprenentatge en un règim d'activitat retribuïda.

3. La formació dual del soib: programes i resultats

El Pla d'Ocupació de Qualitat de les Illes Balears (POQIB) 2017-2020,

en la prioritat 4 «Desplegament de l'estratègia balear de formació professional per a l'ocupació», inclou un conjunt de línies d'actuació que impulsen la formació dual i l'aprenentatge dins l'àmbit laboral, fomenten els elements clau que afecten la qualitat de la formació professional i prioritzen les accions formatives basades en certificats de professionalitat com a mecanisme d'acreditació i de reconeixement de la formació feta.

El juny de 2019, les Illes Balears són la segona comunitat autònoma en creació d'ocupació¹¹ i l'EPA ja va indicar el 2017 que havia estat la primera comunitat autònoma en recuperar l'ocupació destruïda per la crisi.¹² No obstant això, d'una banda, la població menor de 25 anys a les Illes Balears suposa el 9,2 % del conjunt de la població desocupada, superant en dos punts percentuals la proporció de jovent sobre el conjunt de la població espanyola.

D'altra banda, són moltes les empreses de les Illes que no troben els perfils professionals que requereixen, al mateix temps que joves amb baixa qualificació no aconseguen una ocupació de qualitat que els integri en el mercat laboral.

Actualment el SOIB desenvolupa línies varies de formació amb alternança amb l'ocupació; la formació dual amb empreses, entitats del tercer sector i els programes mixtos de formació i ocupació amb administracions públiques.

SOIB Formació Dual en Sectors Estratègics amb centres propis i col·laboradors. El programa es dirigeix a cobrir les necessitats de capital humà d'activitats econòmiques prioritàries

com: agricultura ecològica, industrials com nàutica, calçat, moble, bijuteria, energies renovables, eficiència energètica, química, TIC, construcció, comerç, turisme i hotelaria (específicament cuina, recepció i allotjament) i imatge i so. A banda de cobrir les necessitats de personal qualificat de les empreses també es millora l'ocupabilitat, la qualificació i la inserció laboral del jovent de fins a trenta anys que es troba en situació d'atur.

SOIB Formació Dual en Col·lectius Vulnerables. En el contracte de formació i d'aprenentatge no aplica el límit d'edat amb persones amb discapacitat, que tinguin un grau de discapacitat igual o superior al 33 % o en risc d'excursió social sempre que estiguin inscrits com a persona demandant d'ocupació en el SOIB. SOIB Dual Vulnerables es fa servir com a política de qualificació i d'inserció de les persones amb majors dificultats d'accés al mercat de treball i es promou la inclusió laboral de qualitat amb persones amb capacitats diferents.

SOIB programes mixtos de formació i ocupació per a jovent inscrit en el Sistema Nacional de Garantia Juvenil, amb l'objectiu de reforçar l'ocupabilitat i les competències professionals del jovent no ocupat i no integrat en els sistemes d'educació o formació. Aquesta modalitat de formació dual es desenvolupa en col·laboració amb administracions públiques i també s'ofereix per a persones majors donada l'eficàcia per a promoure la inserció laboral i la qualificació professional en un context real de treball. Val a dir que l'objecte de l'article són els programes de formació dual per a

vulnerables i sectors estratègics més que els programes mixtos de formació i d'ocupació.

El SOIB per a posar en marxa la formació dual desenvolupa convocatòries de subvenció, on es presenten les empreses o agrupacions empresas-

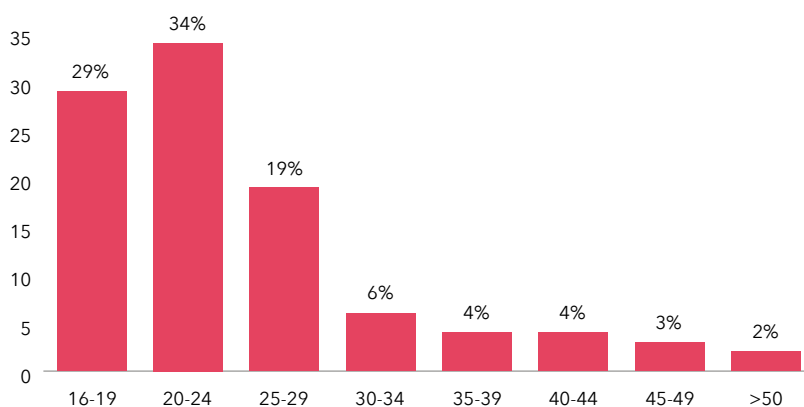
rials, entitats sense ànim de lucre i centres de formació. La taula 1 mostra totes les convocatòries publicades fins a dia d'avui i com s'articulen entorn els eixos de formació dual per a col·lectius vulnerables i formació dual per a sectors estratègics.

Taula 1. Tipologia de les preguntes del qüestionari.

PROGRAMES	PARTICIPANTS	HOMES	DONES
PILOT 2015	217	124	93
VULNERABLES 2016	260	147	113
SECTORS ESTRATÈGICS 2016	184	155	29
VULNERABLES 2017	117	74	43
SECTORS ESTRATÈGICS 2017	147	125	22
SECTORS ESTRATÈGICS AMB CENTRES PROPIS 2017	34	22	12
CONVOCATORIES 2018*	280	195	85
TOTAL GENERAL	1239	842	t

*Dades provisionals de les diverses convocatòries a dia d'avui

Gràfic 1. Distribució de les persones participants de totes les convocatòries de Formació Dual del SOIB per edat.

Font: SOIB

Per això, polítiques actives d'ocupació, com la dual, donen resposta a les empreses i al jovent desocupat, ja que el programa SOIB Formació Dual ha incorporat 1.239 alumnes treballadors dins empreses diverses de Balears.

Un dels reptes majors que té el SOIB és incrementar la presència de les dones en els programes de formació dual, perquè els homes suposen el 68 % de participants.

La distribució per edats amb les dades disponibles mostra que la formació dual és una política activa adreçada al jovent, tot i que les persones majors de trenta anys que reuneixen les condicions per a l'exempció del contracte de formació i d'aprenentatge també se'n beneficien.

El 60 % de l'alumnat treballador correspon a programes de formació dual dels anys 2016 i 2017¹³ i convé tenir present que el 2018 encara s'estan executant convocatòries, la qual cosa fa que l'anàlisi de les dades faci referència principalment al 2016 i 2017.

En l'actualitat s'ofereixen aproximadament 40 cursos de formació dual, per als quals es disposa de 13 entitats o centres de formació acreditats, que imparteixen el mòdul teòric i fins a 129 empreses que s'encarreguen de la part pràctica. Entre els cursos que s'ofereixen, en figuren alguns de vinculats a la nàutica, de treball de fusteria i moble; confecció de webs; carnisseria i elaboració de productes carnis; reparació de calçat i marroquineria; neteja de superfícies i mobiliari en edificis i locals; sistemes micro-informàtics; gestió comercial de vendes i orga-

nització i control dels processos de química transformadora, entre molts altres. La temàtica és molt diversa i sempre s'ajusta a les demandes qualificadores de les empreses que contracten el jovent.

3.1 Soib formació dual col·lectius vulnerables

Aquest tipus de formació dual va adreçada a millorar l'ocupabilitat, la qualificació i la inserció professional de les persones amb discapacitat o en risc d'exclusió i que es troben en situació d'atur. Es considera persona amb discapacitat aquella que té reconegut un grau de discapacitat igual o superior al 33 %, fet que s'ha d'acreditar amb el certificat emès per l'òrgan competent. Es considera persona en risc d'exclusió aquella que així ho determina l'informe emès pels serveis socials competents.

Les barreres amb què es troben els col·lectius de persones destinatàries d'aquest programa incrementen els problemes davant l'ocupació, ja que tenen a veure amb situacions personals, familiars, socials i culturals d'aquests grups de persones que parteixen d'una posició de desigualtat, en confluïr en ells factors majors d'exclusió. Es multiplica, d'aquesta forma, la dificultat per a accedir a una ocupació de qualitat, ja que, a més d'enfrontar-se a barreres de caràcter personal i familiar, han de superar situacions de discriminació i desigualtat «de partida», associades a l'estigma social i els prejudicis inherents a aquests perfils.

El mercat de treball normalitzat dificulta la inserció de les persones amb discapacitat i/o en risc d'exclu-

Taula 2. Convocatòries de subvencions i modificacions publicades per a impulsar la Formació Dual a través del SOIB

PROGRAMES DE FORMACIÓ DUAL	DATA PUBLICACIÓ BOIB
Resolució del conseller d'Economia i Competitivitat de 19 de maig de 2015 per la qual s'aprova la convocatòria per a la concessió de subvencions per executar un programa pilot de formació dual per a la millora de l'ocupabilitat, la qualificació i la inserció professional dels joves amb especials dificultats d'inserció laboral i de les persones amb discapacitat o en risc d'exclusió social, basada en un règim d'alternança amb l'ocupació en una empresa i l'activitat formativa rebuda en el marc del sistema de formació professional per a l'ocupació	21 de maig de 2015
Resolució del conseller de Treball, Comerç i Indústria i president del SOIB, de 28 de setembre de 2016, per la qual s'aprova la convocatòria per concedir subvencions per executar un programa de formació dual per millorar l'ocupabilitat, la qualificació i la inserció professional de les persones amb discapacitat o en risc d'exclusió social, basada en un règim d'alternança amb l'ocupació en una empresa i l'activitat formativa rebuda en el marc del sistema de formació professional per a l'ocupació, tramitada pel procediment d'urgència	1 d'octubre de 2016
Resolució de 15 de desembre de 2016 per la qual s'aprova la convocatòria per a la concessió de subvencions per executar un programa de formació dual basat en un règim d'alternança amb l'ocupació en empreses de sectors estratègics	17 de desembre de 2016
Resolució del conseller de Treball, Comerç i Indústria i president del SOIB, de 14 d'agost de 2017, per la qual s'aprova la convocatòria SOIB DUAL VULNERABLES per concedir subvencions per executar un programa de formació dual per millorar l'ocupabilitat, la qualificació i la inserció professional de les persones amb discapacitat o en risc d'exclusió social, basada en un règim d'alternança amb l'ocupació en una empresa i l'activitat formativa rebuda en el marc del sistema de formació professional per a l'ocupació, per l'any 2018	19 d'agost de 2017
Resolució de 14 d'agost de 2017 per la qual s'aprova la convocatòria SOIB DUAL SECTORS ESTRATÈGICS CENTRES PROPIS per a la concessió de subvencions per executar un programa de formació dual basat en un règim d'alternança amb l'ocupació en empreses de sectors estratègics per a l'any 2018	19 d'agost de 2017
Resolució de 14 d'agost de 2017 per la qual s'aprova la convocatòria SOIB DUAL SECTORS ESTRATÈGICS per a la concessió de subvencions per executar un programa de formació dual basat en un règim d'alternança amb l'ocupació en empreses de sectors estratègics, per al període 2018-2019	19 d'agost de 2017
Resolució del conseller de Treball, Comerç i Indústria i president del SOIB, per la qual es modifica la Resolució del conseller de Treball, Comerç i Indústria i president del Servei d'Ocupació de les Illes Balears, de 14 d'agost de 2017, per la qual s'aprova la convocatòria SOIB DUAL SECTORS ESTRATÈGICS CENTRES PROPIS per a la concessió de subvencions per executar un programa de formació dual basat en un règim d'alternança amb l'ocupació en empreses de sectors estratègics, per a l'any 2018	14 d'octubre de 2017
Resolució del conseller de Treball, Comerç i Indústria i president del SOIB, de 22 de novembre de 2017, per la qual s'aprova una convocatòria de subvencions complementària de la convocatòria per concedir subvencions per executar un programa de formació dual per millorar l'ocupabilitat, la qualificació i la inserció professional de les persones amb discapacitat o en risc d'exclusió social, basada en un règim d'alternança amb l'ocupació en una empresa i l'activitat formativa rebuda en el marc del sistema de formació professional per a l'ocupació (BOIB núm. 125, d'1 d'octubre de 2016), tramitada pel procediment d'urgència	23 de novembre 2017

Taula 2. Convocatòries de subvencions i modificacions publicades per a impulsar la Formació Dual a través del SOIB

PROGRAMES DE FORMACIÓ DUAL	DATA PUBLICACIÓ BOIB
Resolució del conseller de Treball, Comerç i Indústria i president del SOIB, de 24 d'agost de 2018, per la qual s'aprova la convocatòria SOIB Dual Vulnerables per concedir subvencions per executar un programa de formació dual per millorar l'ocupabilitat, la qualificació i la inserció professional de les persones amb discapacitat o en risc d'exclusió social, basada en un règim d'alternança amb l'ocupació en una empresa i l'activitat formativa rebuda en el marc del sistema de formació professional per a l'ocupació, per al període 2019-2022	1 de setembre de 2018
Resolució del conseller de Treball, Comerç i Indústria i president del SOIB, de 24 d'agost de 2018 per la qual s'aprova convocatòria SOIB Dual Centres Propis en sectors estratègics per a la concessió de subvencions per executar un programa de formació dual basat en un règim d'alternança amb l'ocupació en empreses de sectors estratègics per al període 2019-2020	1 de setembre de 2018
Resolució del conseller de Treball, Comerç i Indústria i president del SOIB, de 24 d'agost de 2018 per la qual s'aprova la convocatòria SOIB Dual Sectors Estratègics per a la concessió de subvencions per executar un programa de formació dual basat en un règim d'alternança amb l'ocupació en empreses de sectors estratègics, per al període 2019-2020	1 de setembre de 2018

Font: SOIB

sió, basant-se en consideracions globals estereotipades, sense que això respongui, en realitat, a l'experiència particular de cada empresari.¹⁴ Un dels aspectes que ajuden a incrementar l'ocupabilitat del jovent és preparar-los en l'adquisició i millora de competències tècniques, així com també en el desenvolupament de les competències personals i professionals per a facilitar l'acoblament a les empreses.

La formació dual suposa grans avantatges en l'adquisició de les competències respecte altres mètodes tradicionals adreçats al col·lectiu de persones amb discapacitat i amb risc d'exclusió social. S'ha pogut constatar que la durada dels certificats de professionalitat resulta insuficient, perquè el col·lectiu de persones amb

discapacitat pugui superar amb aprofitament les qualificacions necessàries. Les característiques personals del col·lectiu requereixen adaptacions dels certificats en itineraris formatius estables en dos anys o tres anys de durada. La durada de la formació dual ho permet.

Les convocatòries de subvencions per a fer formació dual amb col·lectius vulnerables finança els costos salarials totals de les persones participants mitjançant el contracte per a la formació i l'aprenentatge. Se subvenciona el salari brut que els correspon, d'acord amb el conveni col·lectiu aplicable, en proporció a la jornada de treball efectiu i les quotes a càrrec de l'ocupador a la Seguretat Social, excloses les contingències per atur, d'acord amb el que estableix la dispo-

sició addicional primera, en l'apartat 2 del Reial decret 1529/2012. També finança el personal de les unitats de suport i les despeses de formació associades.

Poden beneficiar-se de les subvencions les empreses, en qualsevol forma jurídica que adoptin, incloses les persones autònomes, les fundacions i les comunitats de béns, i també les entitats sense ànim de lucre, que hagin contractat treballadors per compte aliè mitjançant la modalitat de contracte per a la formació i l'aprenentatge, per prestar serveis en centres de treball radicats a la comunitat autònoma de les Illes Balears.

Una vegada fet els ajustaments necessaris arran del projecte pilot de formació dual de 2015, ja s'han executat dues convocatòries i actualment està en marxa la corresponent al 2018. Fins al moment, han participat 377 persones a les convocatòries

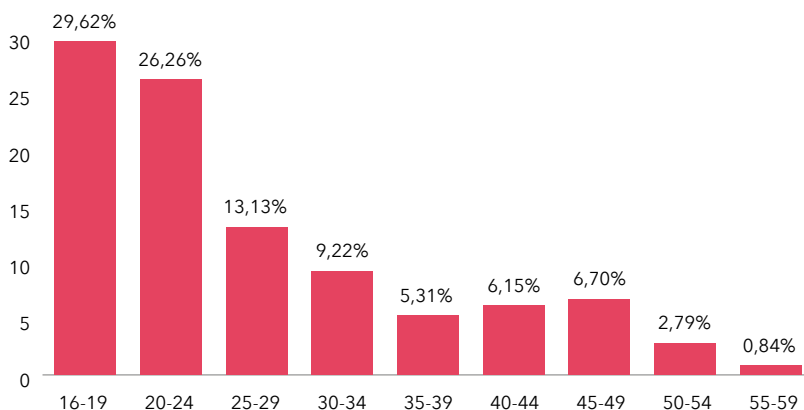
de 2016 i 2017, de les quals els 41 % eren dones i el 59 %, homes.

S'ha de tenir en compte que el límit màxim d'edat no s'aplica quan el contracte es concerta amb persones amb discapacitat, ni amb els col·lectius en situació d'exclusió social previstos en la Llei 44/2007, de 13 de desembre, que regula el règim de les empreses d'inserció.

Les persones que han finalitzat els programes de SOIB Formació Dual per a Col·lectius Vulnerables dels anys 2016-2017 amb algun tipus de certificat complet o d'acreditació parcial es concentren en la franja de 16-19 anys i 20-24 anys, és a dir persones menors de 25 anys amb diferents capacitats intel·lectuals i/o físiques.

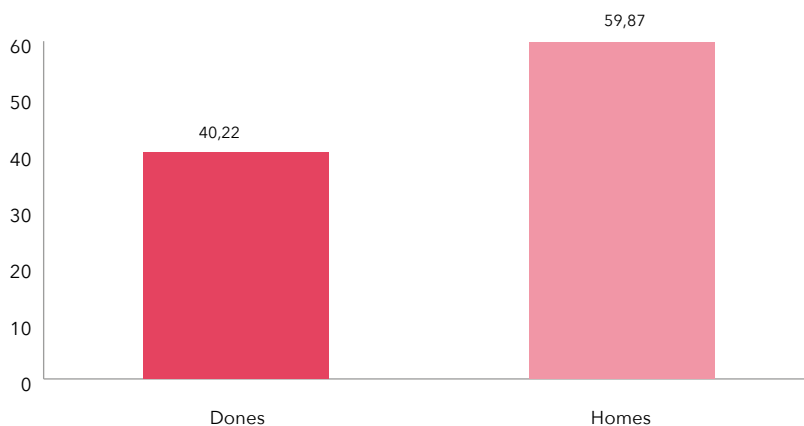
La taula 3 mostra els certificats de professionalitat que han impartit les entitats participants, així com el nombre de persones que han obtingut algun tipus de certificació. Del conjunt de les persones participants han ob-

Gràfic 2. Distribució dels participants als programes vulnerables, per edats, en les convocatòries de 2016 i 2017.

Font: SOIB

Gràfic 3. Distribució per sexe del les persones participants de Formació Dual que han millorat la qualificació a través d'un certificat de professionalitat complet o d'una acreditació parcial.

Font: SOIB

tingut un certificat complet o bé una acreditació parcial 358 persones, de les quals el 60 % eren homes i el 40 %, dones.

Les dades indiquen l'èxit qualificador de la formació dual en un col·lectiu amb dificultats manifestes de capacitació, ja que el 95 % de les persones participants a les convocatòries del 2016 i 2017 han obtingut un certificat de professionalitat o una acreditació parcial acumulable i la raó és l'adaptació de la formació a les necessitats individuals.

3.2 Soib formació dual sectors estratègics

La Formació Dual adreçada a empreses i sectors econòmics estratègics es divideix en dos tipus de programes, en funció de la naturalesa jurídica del centre de formació. Així, hi ha una línia de formació dual en sec-

tors estratègics de caire generalista i per a centres col·laboradors i una altra línia de formació dual per a sectors estratègics on participen els centres de formació propis.

3.2.1 Formació Dual Sectors Estratègics

SOIB Formació Dual Sectors Estratègics articula un programa de subvencions per a millorar l'ocupabilitat, la qualificació i la inserció laboral del jovent de fins a trenta anys, preferentment inscrits en el Sistema Nacional de Garantia Juvenil, mitjançant el contracte per a la formació i l'aprenentatge en les activitats econòmiques considerades estratègiques, així com impulsar la formació de treballadors en altres sectors amb necessitats significatives de personal qualificat.

Les entitats de formació han d'estar inscrites i/o acreditades en el Re-

Taula 3. Participants que obtenen un certificat de professionalitat segons entitats promotores SOIB Formació Dual Col·lectius Vulnerables 2016-2017

ENTITAT PROMOTORA	FAMÍLIA PROFESSIONAL	CERTIFICAT PROFESSIONAL IMPARTIT	PARTICIPANTS CONVOCATÒRIA 2016	PARTICIPANTS CONVOCATÒRIA 2017
ESTEL DE LLEVANT	AGRÀRIA	ACTIVITATS AUXILIARS EN VIVERS, JARDINS I CENTRES DE JARDINERIA	11	20
	AGRÀRIA	PRODUCCIÓ DE LLAVORS I PLANTES EN VIVER	7	18
AMADIP	HOTELERIA I TURISME	OPERACIONS BÀSIQUES DE PISOS EN ALLOTJAMENTS	8	
	SERVEIS SOCIO-CULTURALS I A LA COMUNITAT	NETEJA DE SUPERFÍCIES I MOBILIARI EN EDIFICIS I LOCALS	2	
	ADMINISTRACIÓ I GESTIÓ	OPERACIONS AUXILIARS DE SERVEIS ADMINISTRATIUS I GENERALS	10	
	COMERÇ I MÀRQUETING	ACTIVITATS AUXILIARS DE COMERÇ	2	
	ARTS GRÀFIQUES	OPERACIONS DE MANIPULACIÓ I ACABAMENT DE PRODUCTES GRÀFICS	18	
	HOTELERIA I TURISME	OPERACIONS BÀSIQUES DE CUINA	26	
	HOTELERIA I TURISME	OPERACIONS BÀSIQUES DE RESTAURANT I BAR	19	
	HOTELERIA I TURISME	OPERACIONS BÀSIQUES DE PASTISSERIA	15	
	AGRÀRIA	ACTIVITATS AUXILIARS EN VIVERS, JARDINS I CENTRES DE JARDINERIA	13	
	AGRÀRIA	ACTIVITATS AUXILIARS EN AGRICULTURA	1	
ASPAS	HOTELERIA I TURISME	OPERACIONS BÀSIQUES DE RESTAURANT I BAR	9	4
	ADMINISTRACIÓ I GESTIÓ	OPERACIONS AUXILIARS DE SERVEIS ADMINISTRATIUS I GENERALS	2	
ASSOCIACIÓ GIRA-SOL	ADMINISTRACIÓ I GESTIÓ	OPERACIONS AUXILIARS DE SERVEIS ADMINISTRATIUS I GENERALS	16	23
CASA LA MILAGROSA	HOTELERIA I TURISME	OPERACIONS BÀSIQUES DE RESTAURANT I BAR	10	
	HOTELERIA I TURISME	OPERACIONS BÀSIQUES DE CUINA	22	8
	HOTELERIA I TURISME	OPERACIONS BÀSIQUES DE PISOS EN ALLOTJAMENTS	10	

Taula 3 (continuació). Participants que obtenen un certificat de professionalitat segons entitats promotores SOIB Formació Dual Col·lectius Vulnerables 2016-2017

	SERVEIS SOCIO-CULTURALS I A LA COMUNITAT	NETEJA DE SUPERFÍCIES I MOBILIARI EN EDIFICIS I LOCALS	10	
APROSCOM	HOTELERIA I TURISME	OPERACIONS BÀSIQUES DE CUINA	9	
	AGRÀRIA	ACTIVITATS AUXILIARS EN VIVERS, JARDINS I CENTRES DE JARDINERIA	11	
ES GARROVER	AGRÀRIA	ACTIVITATS AUXILIARS EN VIVERS, JARDINS I CENTRES DE JARDINERIA	9	
	COMERÇ I MÀRQUETING	ACTIVITATS AUXILIARS DE COMERÇ		14
AMADIP ESMENT FUNDACIÓ	HOTELERIA I TURISME	OPERACIONS BÀSIQUES DE CUINA	1	8
	AGRÀRIA	ACTIVITATS AUXILIARS EN VIVERS, JARDINS I CENTRES DE JARDINERIA		4
	HOTELERIA I TURISME	OPERACIONS BÀSIQUES DE RESTAURANT I BAR		6
	ADMINISTRACIÓ I GESTIÓ	OPERACIONS AUXILIARS DE SERVEIS ADMINISTRATIUS I GENERALS		6
	ARTS GRÀFIQUES	OPERACIONS DE MANIPULACIÓ I ACABAMENT DE PRODUCTES GRÀFICS		6

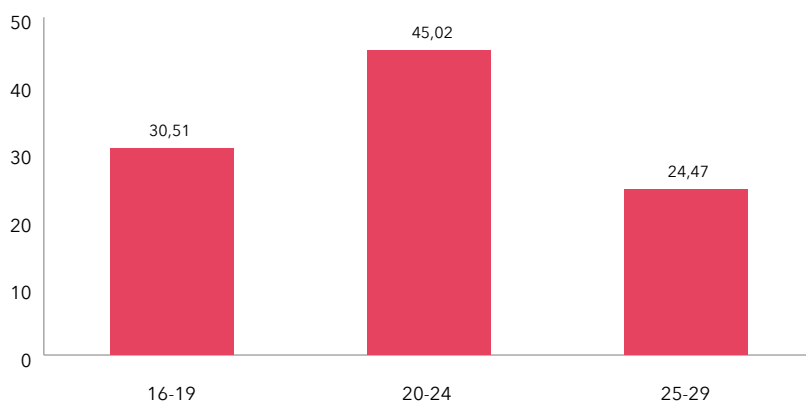
gistre de Centres i Entitats de Formació d'àmbit estatal en les especialitats formatives que volen impartir en el marc dels contractes de formació i d'aprenentatge a subscriure. A més, poden presentar la sol·licitud de forma agrupada.

També tenen dret a participar les empreses, associacions d'empreses, gremis o altres entitats amb personalitat jurídica pròpia que es comprometin a contractar treballadors amb la modalitat de contracte de formació i d'aprenentatge relacionats amb les activitats econòmiques objecte de la convocatòria i que tinguin centres de treball radicats a la comunitat autònoma de les Illes Balears.

SOIB Formació Dual Sectors Estratègics va dirigit principalment a les empreses que el Pla Estratègic Industrial 2018-2025, elaborat per la Direcció General d'Indústria, considera estratègiques i queden classificades dins el sector nàutic, aeronàutic, moda i calçat, hàbitat, alimentació, indústries culturals i tecnològiques. La raó és l'especialització elevada, el valor afegit i el potencial de creixement.¹⁵

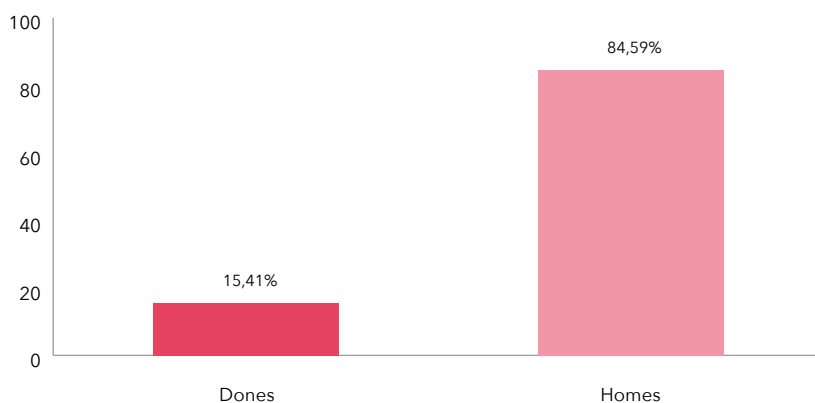
Es pot subvencionar fins al 100 % del salari brut, d'acord amb el conveni col·lectiu aplicable, en proporció a la jornada de treball efectiu i les quotes a càrrec de l'ocupador a la Seguretat Social, excloses les contingències per atur. Les empreses amb activitat

Gràfic 4. Distribució de les persones participants en la Formació Dual Sectors Estratègics, per edats, convocatòries 2016 i 2017.

Font: SOIB

Gràfic 5. Distribució de les persones participants en la Formació Dual Sectors Estratègics, per sexe, que han obtingut certificat complet o acreditació parcial.

Font: SOIB

econòmica de cuina, de recepció i d'allotjament tenen una minoració en la subvenció i poden imputar el 25 % dels costos salarials. Des de 2016 s'han executat dues convocatòries de subvencions i actualment està en marxa la convocatòria de 2018.

Per grups d'edat, el jove participant de la Formació SOIB Dual Sectors Estratègics es concentra en la franja de 16-19 anys i en la de 20-24 anys especialment, cosa que indica que és un programa de formació i d'ocupació rellevant per als més joves, que

INICIATIVES DE LES ADMINISTRACIONS

Taula 4. Certificats professionals impartits per Formació Dual Sectors Estratègics i nombre de participants segons les entitats promotores

ENTITAT PROMOTORA	FAMÍLIA PROFESSIONAL	CERTIFICAT PROFESSIONAL IMPARTIT	PARTICIPANTS CONVOCATÒRIA 2016	PARTICIPANTS CONVOCATÒRIA 2017
AJUNTAMENT DE FERRERIES	TÈXTEL CONFECCIÓ I PELL	REPARACIÓ DE CALÇAT I MARROQUINERIA	15	0
AJUNTAMENT DE'ALCUDIA	MARÍTIM PESQUERA	ACTIVITATS D'AUXILIARS I DE SUPORT AL VAIXELL EN PORT	0	10
AJUNTAMENT D'INCA	FUSTA MOBLE I SURO	TREBALLS DE FUSTERIA I MOBLE	10	10
	TÈXTEL CONFECCIÓ I PELL	REPARACIÓ DE CALÇAT I MARROQUINERIA	11	11
AJUNTAMENT DE SANT JOSEP DE SA TALAIA	TRANSPORT I MANTENIMENT DE VEHICLES	OPERACIONS AUXILIARS DE MANTENIMENT DE SISTEMES I EQUIPS D'EMBARCACIONS ESPORTIVES I D'ESBARJO	15	7
CENTRE BIT MENORCA	INFORMÀTICA I COMUNICACIONS	CONFECCIÓ I PUBLICACIÓ DE WEBS	8	0
CONSELL INSULAR MENORCA	INFORMÀTICA I COMUNICACIONS	CONFECCIÓ I PUBLICACIÓ DE WEBS	1	0
CONSELL INSULAR FORMENTERA	TRANSPORT I MANTENIMENT DE VEHICLES	OPERACIONS AUXILIARS DE MANTENIMENT DE SISTEMES I EQUIPS D'EMBARCACIONS ESPORTIVES I D'ESBARJO	0	3
	INFORMÀTICA I COMUNICACIONS	CONFECCIÓ I PUBLICACIÓ DE WEBS	9	0
FUNDACIÓ UNIVERSITAT I EMPRESA ILLES BALEARS	INFORMÀTICA I COMUNICACIONS	PROGRAMACIÓ AMB LLENGUATGES ORIENTATS A OBJECTES I BASES DE DADES RELACIONALS	20	0
	QUÍMICA	OPERACIONS DE MOVIMENTS I LLIURAMENT DE PRODUCTES EN LA INDÚSTRIA QUÍMICA	0	20
	INFORMÀTICA I COMUNICACIONS	PROGRAMACIÓ AMB LLENGUATGES ORIENTATS A OBJECTES I BASES DE DADES RELACIONALS	2	0
FUNDACIÓ PER LA FORMACIÓ I LA RECERCA	INFORMÀTICA I COMUNICACIONS	CONFECCIÓ I PUBLICACIÓ DE WEBS	22	0
	INFORMÀTICA I COMUNICACIONS	PROGRAMACIÓ AMB LLENGUATGES ESTRUCTURATS D'APLICACIÓ I DE GESTIÓ	0	10
IES MARIA ANGELS CARDONA	TRANSPORT I MANTENIMENT DE VEHICLES	OPERACIONS AUXILIARS DE MANTENIMENT DE SISTEMES I EQUIPS D'EMBARCACIONS ESPORTIVES I D'ESBARJO	0	1
	MARÍTIM PESQUERA	AMARRATGE DE PORT I MONOBOIES	15	0
SOCIETAT COOPERATIVA JOVENT	TRANSPORT I MANTENIMENT DE VEHICLES	OPERACIONS AUXILIARS DE MANTENIMENT DE SISTEMES I EQUIPS D'EMBARCACIONS ESPORTIVES I D'ESBARJO	15	0
	TRANSPORT I MANTENIMENT DE VEHICLES	OPERACIONS AUXILIARS DE MANTENIMENT D'ELEMENTS ESTRUCTURALS I DE RECOBRIMENT DE SUPERFÍCIES D'EMBARCACIÓ	16	16
	MARÍTIM PESQUERA	ACTIVITATS D'AUXILIARS I DE SUPORT AL VAIXELL EN PORT	0	15
MUÉVETE FORMACIÓ	INFORMÀTICA I COMUNICACIONS	DESENVOLUPAMENT D'APLICACIONS AMB TECNOLOGIES WEB	0	13

Taula 4 (continuació). Certificats professionals impartits per Formació Dual Sectors Estratègics i nombre de participants segons les entitats promotores

ENTITAT PROMOTORA	FAMÍLIA PROFESSIONAL	CERTIFICAT PROFESSIONAL IMPARTIT	PARTICIPANTS CONVOCATÒRIA 2016	PARTICIPANTS CONVOCATÒRIA 2017
S'ALGAR FORMACIÓ	MARÍTIM PESQUERA	AMARRATGE DE PORT I MONOBOIES	10	0
	INDÚSTRIES ALIMEN-TÀRIES	CARNISSERIA I ELABORACIÓ DE PRODUCTES	0	12
TESLA	ENERGIA I AIGUA	MUNTATGE, POSADA EN SERVEI, MENTENI-MENT, INSPECCIÓ I REVISIÓ D'INSTAL·LACIONS RECEPTORES I APARELLS DE GAS	15	0
ASOCIACIÓ DE INSTAL·LADORS EMPRESARIS BALEARS	ELECTRICITAT I ELEC-TRÒNICA	MUNTAGE I MANTENIMENT D'INSTAL·LACIONS ELÈCTRIQUES DE BAIXA TENSIÓ	0	12
PALMA ACTIVA	INFORMÀTICA I COMUNI-CACIONS	CONFECCIÓ I PUBLICACIÓ DE WEBS	0	7

Taula núm. 5. Certificats professionals impartits en el programa sectors estratègics centres propis i nombre de participants segons les entitats promotores

ENTITAT PROMOTORA	FAMÍLIA PROFESSIONAL	CERTIFICAT PROFESSIONAL IMPARTIT	PARTICIPANTS CONVOCATÒRIA 2017
CONSORCI ESCOLA D'HOTELERIA DE LES ILLES BALEARS	HOTELERIA I TURISME	OPERACIONS BÀSIQUES DE CUINA	24
IES MARIA ÀNGELS CARDONA	TRANSPORT I MANTENIMENT DE VEHICLES	OPERACIONS AUXILIARS DE MANTENIMENT DE SISTEMES I EQUIPS D'EMBARCACIONS ESPORTIVES I D'ESBARJO	10

Font: SOIB

són sovint els que tenen manco nivell de qualificació.

La taula 4 ens mostra els certificats professionals impartits segons les diferents entitats participants. Segons les dades mostrades, 331 persones s'han tret el certificats professional o l'acreditació parcial acreditable.

3.2.2 Formació Dual Sectors Estratègics amb centres propis

L'aposta per reforçar les capacitats dels centres públics en els processos de qualificació del jovent de les Illes Balears inclou que els centres

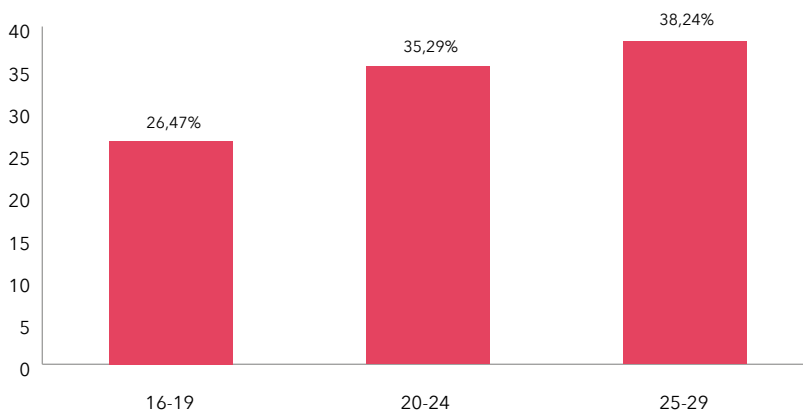
públics degudament acreditats participin en les convocatòries de formació dual adreçada a sectors estratègics de l'economia balear, tal com es desprèn del Pla Integrat de Formació Professional 2018-2021.

Són centres propis del SOIB els declarats com a tals per l'Acord del Consell de Govern, els centres educatius públics o concertats, així com els centres a què es refereix la disposició transitòria única del Decret 37/2015, de 22 de maig, d'aprovació dels Estatuts del Servei d'Ocupació de les Illes Balears. Hi ha dues línies de subvenció:

- Línia 1: adreçada a centres de formació propis del SOIB que presenten convenis de col·laboració amb empreses d'agricultura ecològica, industrial, nàutica, calçat, moble, bijuteria, energies renovables i efi-

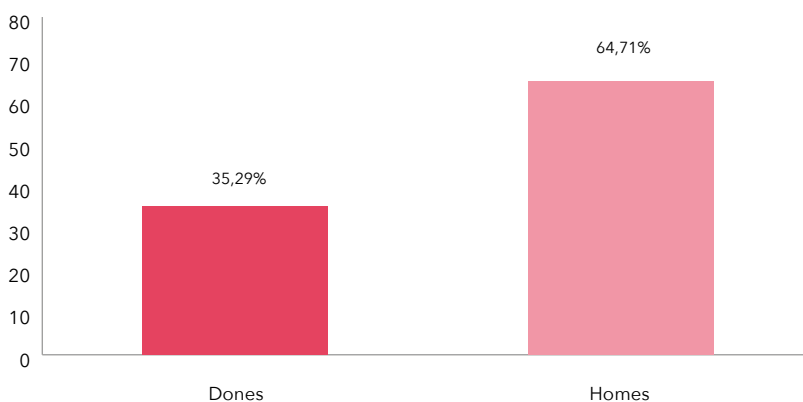
ciència energètica, química, TIC, comerç, turisme i hoteleria (però no més cuina, recepció i allotjament). La línia 1 subvenciona els costos de formació associats al contracte de formació i d'aprenentatge.

Gràfic 6. Distribució de les persones participants de la Formació Dual Sectors Estratègics en centres propis, segons el sexe, que han obtingut certificat complet o acreditació parcial.

Font: SOIB

Gràfic 7. Distribució de les persones participants en la Formació Dual Sectors Estratègics, segons el sexe, que han obtingut certificat complet o acreditació parcial.

Font: SOIB

- Línia 2: adreçada a empreses on se subvencionen els costos de tutorització i laborals, incloses les cotitzacions de les persones participants, sempre que estiguin contractades en la modalitat de formació i d'aprenentatge i s'imparteixi presencialment la formació vinculada a l'ocupació, a través dels centres propis del SOIB. Va adreçada a aquestes activitats econòmiques.

La formació dual amb centres propis està en marxa i actualment 34 persones han obtingut un certificat professional o l'acreditació parcial, de les quals un 65 % són homes i el 35 %, dones. Per edats, el grup més nombros té entre 25 i 29 anys.

4. Avaluació de la formació dual del soib

L'objectiu principal de qualsevol política activa d'ocupació és afavorir

la incorporació de les persones aturades en el mercat laboral i, per això, cal conèixer quina és la inserció posterior dels participants dels programes i serveis que ofereix el SOIB.

En el cas de la formació dual, es tracta de conèixer les taxes d'inserció laboral una vegada acabats els diferents programes de formació dual, en intervals periòdics. Sovint, l'impacte de la mesura en la inserció posterior del participant no és immediat, sinó que augmenta amb el transcurs del temps.¹⁶

També convé tenir present que en el cas de les persones amb capacitats diferents la taxa d'abandó escolar és molt superior al de la població en general i que les persones amb discapacitat d'entre 16 i 30 anys presenten nivells educatius encara inferiors als del jovent sense discapacitat de la mateixa edat.¹⁷ Per tant, l'èxit o el fracàs del programa de la formació dual adreçada a col·lectius vulnerables cal mesurar-lo no només pel grau d'inser-

Taula 6. Taxa d'inserció de les diferents convocatòries de formació amb alternança: programes mixtos i formació dual

TAXA D'INSERCIÓ POSTERIOR DELS PARTICIPANTS	HOMES		DONES	
	Contracte a 1 mes	Contracte a 6 mesos	Contracte a 1 mes	Contracte a 6 mesos
Programes mixtos SOIB 30 2017	21,43%	63,64%	22,63%	64,96%
Programes mixtos SOIB Jove 2017	17,24%	58,62%	30,77%	67,95%
Sectors estratègics 2016	35,56%	69,63%	56,00%	72,00%
Sectors estratègics 2017	43,86%	63,16%	43,48%	65,22%
Sectors estratègics amb centres propis 2017	42,11%	78,95%	25,00%	75,00%
Sectors estratègics 2018	38,46%	61,54%	0,00%	33,33%
Vulnerables 2016	38,83%	66,02%	42,86%	62,86%
Vulnerables 2017	50,00%	50,00%	25,00%	25,00%
TOTAL GENERAL	29,50%	59,39%	27,24%	56,66%

Font: Direcció General de Model Econòmic i Ocupació

ció laboral sinó també per l'eficàcia en la millora del nivell formatiu.

La taula 6 mostra unes taxes d'inserció laboral al mes de quasi un 30 % i que apuja fins al 59 % en els sis mesos en el cas dels homes, mentre que les taxes d'inserció de les dones en els sis mesos són un poc menors (56,66 %).

Per programes, la formació dual adreçada a sectors estratègics amb independència de si és amb centres propis o col·laboradors és la que facilita una major inserció laboral posterior, tant en homes com en dones, i és consistent al llarg del temps i més del 70 % dels participants tenen un contracte laboral en els sis mesos posteriors a l'acabament de la formació dual.

5. Conclusió

El Pla d'Ocupació de Qualitat de les Illes Balears 2017-2020 així com el Pla Integral de Formació Professional per a l'ocupació 2018-2012 estableixen en les prioritats promocionar i desenvolupar la formació professional dual per a persones desocupades joves en sectors estratègics i emergents i que sigui una alternativa d'inserció i de qualificació laboral per als col·lectius vulnerables.

Després d'una legislatura on el SOIB ha fet feina de valent per a implantar la formació dual basada en certificats de professionalitat i els resultats indiquen que més de 1.200 persones han participat en formació dual del SOIB, les taxes de qualificació superen el 90 % en alguns programes específics i la inserció laboral en els sis mesos posteriors a l'acabament de la formació dual superen el 55 %.

Es pot afirmar que la formació dual impulsada pel SOIB s'ha consolidat com a part del catàleg de programes i serveis que l'Administració ofereix al jovent, col·lectius vulnerables i empreses de les Illes Balears per a millorar la qualificació i inserció laboral en el mercat de treball.

6. Bibliografia

- Breen, R. (2015) Explaining cross-national variation in youth unemployment, market and institutional factors, *European Sociological Review*, vol. 21, núm. 2, p. 125-134.
- Caparros Alcaraz, F.; Quetglas Oliver, M.; Ribas Mas, M. (agost, 2018). Avaluació de polítiques actives d'ocupació (II): els programes MIXTS de formació i ocupació del SOIB. *Focus Econòmic*, 8. Disponible en: <https://soib.es/wp-content/uploads/2018/09/Focus-8-Programes-Mixts.pdf>
- Comisión Europea (2010). *Una estrategia para un crecimiento inteligente, sostenible e integrador*, comunicació de la Comisión Europa 2020. Disponible en: <eur-Lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:ES:PDF>.
- D. A. Pla d'Indústria de les Illes Balears. Pacte per la competitivitat, l'ocupació de qualitat i el progrés social 2018-2025. Disponible en: [file:///C:/Users/u107940/Downloads/PLA-ESTRATEGIC-INDUSTRIAL-2017_def_-19.01.2018-1%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/u107940/Downloads/PLA-ESTRATEGIC-INDUSTRIAL-2017_def_-19.01.2018-1%20(1).pdf)

- Escudero Rodríguez, R. (2012). Nuevos derechos de formación y el contrato para la formación y el aprendizaje, *Relaciones Laborales*, núm. 23-24, p. 49-84.
- EUROSTAT. Disponible en: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=une_rt_a&lang=en
- G. Echegaray, J. (2018, 2 de marzo). Baleares es la primera región que recupera el nivel de empleo previo a la crisis. *Libre mercado* Disponible en: <https://www.libremercado.com/2018-02-03/baleares-es-la-primera-region-que-recupera-el-nivel-de-empleo-previo-a-la-crisis-1276613001/>
- Gómez S.; Gómez E.; Bardi C.; Barón J. (2016). *El camino hacia el empleo juvenil ¿Qué puede hacer la empresa?* Madrid: Observatorio Empresarial contra la Pobreza.
- Homs, O. (2017). La implantación en España de la formación profesional dual: Perspectivas. *Revista Internacional de Organizaciones*, (17), 7-20. Disponible en el siguiente enlace: <https://doi.org/10.17345/rio17.7-20> [Consultado el 13/06/2019].
- Huete García, A.; Quezada García M. Y.; Daniel Caballero J. (2017). *Jóvenes con discapacidad en España*. Madrid, Observatorio de la Juventud en España.
- Marhuenda Fluixá, F.; Chisver Tazana, M. J.; Palomares Montero, D.; Vila, J. (2017). Con d de dual: investigación sobre la implantación del sistema dual en la formación profesional en España. *Educar 2*, (53/2), p. 285-307.
- Molina, I. La formación dual: un nuevo enfoque de la formación profesional. *Revista Internacional de Organizaciones*, [SI], n. 17, p. 129-139. Disponible en: http://www.revista-rio.org/index.php/revista_rio/article/view/214
- Fecha de acceso: 11 junio 2019 doi: <https://doi.org/10.17345/rio17.129-139>.
- Moreno, A. (2008). *Economía, empleo y consumo: las transiciones juveniles en el contexto de la globalización Informe 2008, Juventud en España (2)*, Madrid, Observatorio de la Juventud en España: Servicio de Documentación y Estudios.
- Torelló, O.; Olmos, P.; Salvà Mut, F.; Comas, R. Itinerarios de éxito y fracaso en FP, (2015). En: *actas XVII congreso internacional de Galicia en el Norte de Portugal de Formación Para o Travallo*. Santiago de Compostela, p. 75-88.

Notes

1. EUROSTAT. Disponible en: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=une_rt_a&lang=en
2. Torelló, Óscar; Olmos, Patricia; Salvà Mut, Francesca; Comas, Ruben. Itinerarios de éxito y fracaso en FP, (2015) . En: Actas XVII Congreso Internacional de Galicia en el Norte de Portugal de Formación Para o Trabajo. Santiago de Compostela, p.75-88
3. Moreno, A. (2008). Economía, empleo y consumo: las transiciones juveniles en el contexto de la globalización Informe 2008, Juventud en España (2), Madrid, Observatorio de la Juventud en España: Servicio de Documentación y Estudios
4. Gómez S.; Gómez E.; Bardi C.; Barón J. (2016). El camino hacia el empleo juvenil ¿ Qué puede hacer la empresa?. Madrid: Observatorio Empresarial contra la Pobreza
5. Breen, R. (2015). Explaining cross-national variation in youth unemployment, market and institutional factors, *European Sociological Review*, vol. 21, núm. 2, p. 125-134.
6. Molina, Iris. «La formación dual: un nuevo enfoque de la formación profesional». *Revista Internacional de Organizaciones*, [SI], núm. 17, p. 129-139. Disponible en: <http://www.revista-rio.org/index.php/revista_rio/article/view/214>.
7. Comisión Europea (2010). Una estrategia para un crecimiento inteligente, sostenible e integrador, comunicación de la Comisión Europa 2020.
8. Escudero Rodríguez, R. (2012). Nuevos derechos de formación y el contrato para la formación y el aprendizaje, *Relaciones Laborales*, núm. 23-24, p. 49-84.
9. Marhuenda Fluixá, F.; Chisver Tazazona, M. J.; Palomares Montero, D.; Vila, J. (2017). Con d de dual: investigación sobre la implantación del sistema dual en la formación profesional en España. *Educación*, (53/2), p. 285-307.
10. Homs, O. (2017). La implantación en España de la formación profesional dual: perspectivas. *Revista Internacional de Organizaciones*, 0(17), 7-20.
11. Nota de conjuntura laboral a les Illes Balears. Observatori del Treball de les Illes Balears. 2/07/2019.
12. G. Echegaray, J. (2018, 2 de marzo). Baleares es la primera región que recupera el nivel de empleo previo a la crisis. Libre mercado. Disponible en: <https://www.libremercado.com/2018-02-03/baleares-es-la-primera-region-que-recupera-el-nivel-de-empleo-previo-a-la-cri-sis-1276613001/>

13. Anàlisi de les dades proporcionades pel Servei de Gestió de Programes VI. SOIB.
14. Gómez S.; Gómez E.; Bardi C.; Barón J. (2016). El camino hacia el empleo juvenil ¿Qué puede hacer la empresa? Madrid: Observatorio Empresarial contra la Pobreza.
15. AV. Pla d'Indústria de les Illes Balears. Pacte per la competitivitat, l'ocupació de qualitat i el progrés social 2018-2025. Disponible en: [file:///C:/Users/u107940/Downloads/PLA-ESTRATEGIC-INDUSTRIAL-2017_def_-19.01.2018-1%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/u107940/Downloads/PLA-ESTRATEGIC-INDUSTRIAL-2017_def_-19.01.2018-1%20(1).pdf)
16. Caparros Alcaraz, F.; Quetglas Oliver, M.; Ribas Mas, M. (agost, 2018). Avaluació de polítiques actives d'ocupació (II): els programes MIXTS de formació i ocupació del SOIB. Focus Econòmic, 8. Disponible en: <https://soib.es/wp-content/uploads/2018/09/Focus-8-Programes-Mixts.pdf>
17. Huete García, A.; Quezada García, M. Y.; Daniel Caballero J. (2017). Jóvenes con discapacidad en España. Madrid, Observatorio de la Juventud en España.